

Uniwersytet Rzeszowski

DOMINIKA NOWAK
ORCID: 0000-0001-8330-0057
donowak@ur.edu.pl

Instrumenty Unii Europejskiej w walce z nielegalną imigracją – zarys problematyki

European Union Instruments in the Fight against Illegal Immigration –
Outline of the Issues

WPROWADZENIE

Nielegalna imigracja jest zjawiskiem, które od lat stanowi wyzwanie dla Unii Europejskiej (UE). Zjawisko to nie tylko wpływa na bezpieczeństwo i stabilność regionu, ale również wywołuje szereg problemów o charakterze prawnym, humanitarnym czy ekonomicznym.

Wielu nielegalnych imigrantów, niejednokrotnie uciekających przed wojną, przemocą czy ubóstwem, próbuje przedostać się na teren UE w poszukiwaniu lepszego życia lub bezpieczeństwa dla siebie i swoich rodzin. Proces ten często odbywa się w sposób nielegalny, z naruszeniem przepisów odnoszących się do przekraczania granicy państwa oraz przepisów migracyjnych.

W obliczu rosnącego napływu nielegalnych imigrantów do Europy od dłuższego czasu UE podejmuje działania mające na celu zarządzanie tym wyzwaniem oraz zapewnienie skutecznej ochrony granic. Zestaw instrumentów i strategii stosowanych przez UE w tej dziedzinie odgrywa kluczową rolę w zarządzaniu migracją oraz zapewnianiu bezpieczeństwa zarówno dla mieszkańców UE, jak i dla samych imigrantów.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie, jak zmiany w przepisach prawnych, wprowadzone w związku z niepożądanymi zjawiskami migracyjnymi, wpłynęły na kształt systemu zapobiegania nielegalnej imigracji. Ponadto na podstawie

danych statystycznych podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy wprowadzone instrumenty na poziomie UE są skuteczne. Jako tezę przyjęto, że potrzeba ochrony UE wymusiła wprowadzenie szeregu instytucji, a także zmianę charakteru systemu przeciwdziałania nielegalnej migracji. Badania przeprowadzono za pomocą metody formalno-dogmatycznej i krytycznej analizy literatury oraz przy użyciu danych statystycznych udostępnionych przez Frontex.

ZJAWISKO NIELEGALNEJ IMIGRACJI

Migracja towarzyszy człowiekowi od zawsze, przy czym wraz z rozwojem państw zmieniała swój charakter. Współcześnie migracja najczęściej określana jest jako ruchliwość przestrzenna ludności zamieszkującej dany kraj lub region, spowodowana takimi czynnikami jak: kataklizmy, wojny, przemiany społeczne, przenosiny, cele zarobkowe. Może mieć charakter stały bądź czasowy¹. Jej główne formy to: emigracja, oznaczająca odpływ ludności z kraju za granicę; imigracja, określana jako napływ ludności obcej etnicznie do danego kraju; reemigracja, będąca powrotem do ojczyzny z emigracji; repatriacja, czyli powrót do ojczyzny osób, które w sytuacji zmiany granic przymusowo przebywały poza granicami swego kraju². Ponadto wyróżnia się zjawisko, jakim jest uchodźstwo. Zgodnie z definicją słownikową jest to „stały lub czasowy pobyt poza granicami własnego państwa, spowodowany przyczynami ekonomicznymi, politycznymi lub religijnymi”³. Na gruncie prawa międzynarodowego definicja ta jest przedstawiana w węższym zakresie⁴. Przykładowo B. Mikołajczyk wskazuje, że uchodźcy to „cudzoziemcy przybywający z innego państwa i ubiegający się o ochronę z powodu prześladowań, wojen i różnego rodzaju katastrof, choć zgodnie z prawem międzynarodowym pojęcie uchodźcy jest węższe i związane z instytucją azylu”⁵. Zgodnie z definicją znajdującą się w art. 2 lit. d dyrektywy 2011/95/UE⁶ termin

¹ B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996, s. 521.

² A. Wawrzusiszyn, *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2013, s. 10–11.

³ Słownik Języka Polskiego PWN, *Uchodźstwo*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/uchodzstwo.html> (dostęp: 15.03.2024).

⁴ E. Karska, *Kilka uwag o uchodźstwie jako zagadnieniu prawnym*, [w:] *Uchodźstwo XXI wieku z perspektywy prawa międzynarodowego, unijnego i krajowego*, red. E. Karska, Warszawa 2020, s. 10.

⁵ B. Mikołajczyk, *Uchodźcy*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 4: *Prawo międzynarodowe publiczne*, red. J. Symonides, D. Pyć, Warszawa 2014, s. 517.

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona) (Dz. Urz. L 337/9, 20.12.2011).

„uchodźca” oznacza obywatela państwa trzeciego, który na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności politycznych lub przynależności do szczególnej grupy społecznej przebywa poza państwem swojego obywatelstwa i nie może lub nie chce z powodu tej obawy korzystać z ochrony tego państwa, lub bezpaństwowca, który przebywając z takich samych powodów jak wyżej poza państwem swojego dawnego miejsca zwykłego pobytu, nie może lub nie chce z powodu tej obawy powrócić do tego państwa.

W definicji terminu „migracja” R.B. Woźniak wyróżnia następujące jej cechy: ruch fizyczny dokonywany w konkretnym celu, zmiana miejsca zamieszkania, zmiana terytorium, przemieszczenie z jednej społeczności do drugiej oraz zmiana społecznego i kulturowego otoczenia⁷. Natomiast P. Lubiewski wskazuje, że autorzy definicji migracji rozpatrują to zjawisko na wielu płaszczyznach i odnoszą się do takich kryteriów jak: podmiot, przestrzeń, cel, czas, przyczynowość⁸. Migracja należy zatem do zjawisk o charakterze dynamicznym i złożonym. Obejmuje swoim zakresem wiele form, które różnicuje się ze względu na takie cechy jak: przymus lub brak przymusu opuszczenia swojego kraju, przyczyny (np. ekonomiczne, polityczne, kulturowe, religijne), czas trwania (stałe, czasowe). Warto podkreślić, że nie każde przekroczenie granicy państwa jest uważane za migrację. Ważny w tym kontekście jest cel wjazdu, a mianowicie zmiana (czasowa lub stała) dotychczasowego miejsca zamieszkania⁹.

Obecnie w ramach polityki UE funkcjonuje jedna z najistotniejszych zasad, jaką jest swoboda przepływu osób. Ma ona duże znaczenie w kwestii rozwoju komunikacji oraz umożliwia swobodne przemieszczanie się między państwami członkowskimi, a także pobyt na ich terytorium. Mimo związanych z tym usprawnień swoboda przepływu niesie za sobą wiele zagrożeń dla bezpieczeństwa. Jednym z nich jest nielegalna imigracja, określana jako „wjazd lub pobyt cudzoziemca na terytorium państwa z naruszeniem przepisów tego państwa dotyczących przyjmowania cudzoziemców”¹⁰. Nielegalna imigracja może przybrać kilka form: nielegalne przekroczenie granicy przez obywateli państw trzecich drogą lądową, morską lub lotniczą, często z wykorzystaniem podrobionych dokumentów lub za pośrednictwem zorganizowanych grup przestępczych; legalne przekroczenie granicy za okazaniem ważnego dokumentu, a następnie bezprawne przedłużenie pobytu lub zmiana jego celu bez zgody właściwych organów; pobyt na terytorium kraju osób ubiegających się o azyl, które otrzymały już ostateczną decyzję

⁷ R.B. Woźniak, *Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko-niemieckiego*, Szczecin 1999, s. 42.

⁸ P. Lubiewski, *Nielegalna imigracja. Zagrożenia bezpieczeństwa*, cz. 1, Szczecin 2016, s. 14.

⁹ *Ibidem*, s. 15.

¹⁰ M. Kluczyński, *Przeciwdziałanie procederom handlu ludźmi i przemytu migrantów w Polsce*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, vol. 11(6), s. 241.

odmowną¹¹. Warto podkreślić, że w polityce unijnej mianem nielegalnego imigranta określa się obywatela państwa trzeciego, który nielegalnie przedostał się na terytorium państwa członkowskiego.

Do przyczyn nielegalnej migracji zalicza się przede wszystkim motywy ekonomiczne (chęć poprawy bytu, sytuacji materialnej, znalezienia lepiej płatnej pracy) oraz motywy pozaekonomiczne (chęć opuszczenia terytorium kraju objętego konfliktem zbrojnym, chęć uniknięcia prześladowań, chęć połączenia się z rodziną przebywającą w innym kraju legalnie lub nielegalnie, wystąpienie katastrof naturalnych, chęć opuszczenia przeludnionego terytorium)¹².

W dokumentach UE, ze względu na pejoratywne skojarzenia, można zauważyć tendencję do odchodzenia od terminu „nielegalni imigranci” na rzecz terminów „pracownik/imigrant o nieuregulowanym statusie” lub „nieposiadający dokumentów”¹³.

Na podstawie *Risk Analysis for 2019* dokonanej przez Frontex można wyróżnić pięć najczęściej uczęszczanych szlaków migracyjnych: zachodniośródnomorski, centralny śródnomorski, wschodniośródnomorski, Bałkany Zachodnie, wschodnioeuropejski¹⁴. W odniesieniu do polskiej wschodniej granicy należy wyróżnić następujące szlaki: szlak północny z Petersburga przez Morze Bałtyckie do Skandynawii i Niemiec, szlak centralny przez Rosję, Ukrainę do Niemiec i Austrii (przez Polskę lub Czechy) oraz szlak bałkański. Na szlakach usytuowane są punkty przerzutowe, m.in. Moskwa, Stambuł, Belgrad, Praga¹⁵. Natomiast jako tymczasowy został określony szlak z Ukrainy, który powstał w związku z agresją Rosji na Ukrainę¹⁶.

Nielegalna migracja wiąże się także z innymi zjawiskami. Obserwuje się działalność przestępczą w postaci nielegalnego przerzucania (*trafficking*) oraz przemytu osób (*smuggling of persons*), które stanowią formę transgranicznej

¹¹ Komunikat Komisji w sprawie priorytetów politycznych w walce z nielegalną migracją obywateli państw trzecich, Bruksela, 19.07.2006, KOM(2006) 402 wersja ostateczna.

¹² Za P. Dobek, *Problem nielegalnej migracji w Polsce na początku XXI w.*, <https://wspia.eu/media/ez0luzq5/27-dobek-patrycja.pdf> (dostęp: 15.03.2024).

¹³ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie stanu praw podstawowych w Unii Europejskiej w latach 2004–2008 (2007/2145(INI)) (Dz.Urz. C 46E/48, 24.02.2010).

¹⁴ Rada Unii Europejskiej, *UE a migracja*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/#role> (dostęp: 15.03.2024).

¹⁵ R. Suduł, P. Witkowski, *Przestępczość transgraniczna na wschodniej granicy Unii Europejskiej na przykładzie granicy Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Bezpieczeństwo Europy – bezpieczeństwo Polski*, t. 5: *Metamorfozy bezpieczeństwa. Teraźniejszość i przeszłość*, red. E. Maj, W. Sokół, A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzejski, Lublin 2017, s. 264.

¹⁶ Rada Unii Europejskiej, *Szlaki migracyjne: skąd przybywają migranci i uchodźcy?*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/#routes> (dostęp: 15.03.2024).

działalności przestępczej¹⁷. W ostatnich latach zauważa się również wzrost roli podmiotów państwowych udzielających wsparcia w nielegalnym przekraczaniu zewnętrznych granic UE (na granicy polsko-białoruskiej i litewsko-białoruskiej). W tym przypadku nielegalna imigracja staje się narzędziem jednego państwa wobec drugiego, a wykorzystywana jest w celach politycznych¹⁸.

GŁÓWNE INSTRUMENTY W WALCE Z NIELEGALNĄ IMIGRACJĄ

Masowa migracja, która zaczęła nasilać się od 2011 r., apogeum osiągnęła w 2015 r., ujawniając poważne deficyty wspólnej polityki migracyjnej i azylowej UE. Uwidoczniły się wówczas znaczne różnice państw członkowskich w podejściu do możliwości rozwiązania tego problemu¹⁹. Kraje UE położone na południu Europy, do których bezpośrednio masowo docierali nielegalni migranci, prezentowały zupełnie inne podejście do działań podejmowanych na rzecz rozwiązania tego problemu niż państwa Europy Środkowej i Wschodniej, które jeszcze wówczas nie mierzyły się z taką skalą migracji.

W 2021 r. kolejnym wyzwaniem stał się kryzys na granicy polsko-białoruskiej inspirowany przez władze białoruskie. Miał wówczas miejsce nagły napływ imigrantów ekonomicznych przybyłych z Azji i Afryki, którzy przez terytorium Polski, Litwy i Łotwy chcieli przeniknąć do strefy Schengen. Kolejnym wyzwaniem był masowy napływ uchodźców z Ukrainy spowodowany agresją Rosji na ten kraj.

W związku ze wzrostem nielegalnej imigracji ważne stało się stworzenie takich instrumentów prawnych, by państwa mogły skutecznie zwalczać to zagrożenie. Regulacje dotyczące tej kwestii funkcjonują zarówno na poziomie unijnym, jak i na poziomie prawa krajowego. Na gruncie prawa unijnego przeciwdziałanie nielegalnej imigracji zabezpiecza przede wszystkim Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz program Komisji Europejskiej „Otwarta i bezpieczna Europa: realizacja założeń”²⁰. W programie tym podkreślono, że aby móc zapobiegać i ograniczać nielegalną migrację, państwa członkowskie powinny podejmować wspólne działania, a w ramach polityki zewnętrznej – współpracę z krajami pochodzenia i tranzytu. Wskazano, że nielegalna migracja wiąże się często

¹⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Odnowiony unijny plan działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów na lata 2021–2025, Bruksela, 29.09.2021, COM/2021/591 final, dalej: plan na lata 2021–2025.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ K. Groszkowska, P. Kościelny, *Nowy pakt o migracji i azylu*, [https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/0BA32E93D6A0E6BCC12586B6002980E1/\\$file/Infos_285.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/0BA32E93D6A0E6BCC12586B6002980E1/$file/Infos_285.pdf) (dostęp: 17.03.2024).

²⁰ K. Gomółka, *Przeciwdziałanie nielegalnej emigracji na granicy polsko-rosyjskiej w dobie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, „Annales UMCS sectio K – Politologia” 2017, vol. 24(2), s. 84.

z przemytem i handlem ludźmi oraz wynika z postawy pracodawców oferujących nielegalne możliwości zatrudnienia. Aby temu zapobiec, należy zwiększyć liczbę działań zapobiegawczych oraz kampanii informacyjnych w krajach pochodzenia i tranzytu w celu uświadomienia ludziom ryzyka, które związane jest z nielegalną migracją. Przewiduje się również współpracę z krajami pochodzenia i tranzytu oraz wspomaganie ich w kwestii zapobiegania nielegalnej migracji i zwalczania przemytu migrantów i handlu ludźmi²¹.

Ponadto funkcjonuje szereg aktów prawnych dotyczących tej kwestii: dyrektywa Rady 2002/90/WE z dnia 28 listopada 2002 r. definiująca ułatwianie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu²²; decyzja ramowa Rady z dnia 28 listopada 2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu²³; dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami²⁴; dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich²⁵; dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidująca minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich²⁶; dyrektywa 2011/95/UE; rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1953 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie ustanowienia europejskiego dokumentu podróży do celów powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz uchylające zalecenie Rady z dnia 30 listopada 1994 r.²⁷.

Dodatkowo w odpowiedzi na kryzys uchodźczy w latach 2015–2016 zostały podjęte prace nad nowym paktem dotyczącym polityki migracyjnej, który zakłada utworzenie systemu zarządzania tym zjawiskiem w perspektywie długoterminowej. W jego ramach przyjęto akty prawne mające na celu reformę europejskiej polityki migracyjnej i azylowej²⁸. Nowy unijny pakt o migracji i azylu został przy-

²¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Otwarta i bezpieczna Europa: realizacja założeń, Bruksela, 11.03.2014, COM/2014/0154 final.

²² Dz.Urz. L 328/17, 5.12.2002.

²³ Dz.Urz. L 328/1, 5.12.2002.

²⁴ Dz.Urz. L 261/19, 6.08.2004, z późn. zm.

²⁵ Dz.Urz. L 348/98, 24.12.2008, z późn. zm.

²⁶ Dz.Urz. L 168/24, 30.06.2009, z późn. zm.

²⁷ Dz.Urz. L 311/13, 17.11.2016.

²⁸ Parlament Europejski, *Parlament Europejski przyjmuje nowy pakt o migracji i azylu*, 10.04.2024, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/press-room/20240408IPR20290/parlament-europejski-przyjmuje-nowy-pakt-o-migracji-i-azylu> (dostęp: 17.04.2024).

jęty 14 maja 2024 r., a jego regulacje zaczną obowiązywać po 2 latach²⁹. Pakt odnosi się do: kwestii dotyczących zarządzania azylem i migracją³⁰, reakcji na kryzysy migracyjne i sytuacje spowodowane siłą wyższą³¹, nowej bazy danych azylowych i migracyjnych³², rozporządzenia w sprawie przesiewu³³, kwalifikowania osób jako beneficjentów ochrony międzynarodowej³⁴, minimalnych standardów pomocy dla osób ubiegających się o azyl³⁵, wyznaczenia ram przesiedleń i przyjmowania ze względów humanitarnych³⁶.

Unia Europejska podejmuje wiele działań mających na celu zaradzenie niepożądanym zjawiskom migracyjnym. Wśród najważniejszych należy wskazać: programy przesiedleń i relokacji; unijny plan działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów; plan działania w zakresie powrotów; unijny wspólny wykaz bezpiecznych państw pochodzenia. Unia skupia się przede wszystkim na: wzmocnieniu

²⁹ European Commission, *Pact on Migration and Asylum*, 21.05.2024, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en (dostęp: 9.03.2025).

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 604/2013 (Dz.Urz. L. 2024/1351, 22.05.2024).

³¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1359 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie reagowania na sytuacje kryzysowe i sytuacje spowodowane działaniem siły wyższej w dziedzinie migracji i azylu oraz w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/1147 (Dz.Urz. L. 2024/1359, 22.05.2024).

³² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1358 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania danych biometrycznych w celu skutecznego stosowania rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 i (UE) 2024/1350 i dyrektywy Rady 2001/55/WE oraz w celu identyfikowania nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz bezpaństwowców, w sprawie występowania z wnioskami o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, w sprawie zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/818 oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 (Dz.Urz. L. 2024/1358, 22.05.2024).

³³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817 (Dz.Urz. L. 2024/1356, 22.05.2024).

³⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE (Dz.Urz. L. 2024/1347, 22.05.2024).

³⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.Urz. L. 2024/1346, 22.05.2024).

³⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1350 z dnia 14 maja 2024 r. ustanawiające unijne ramy przesiedleń i przyjmowania ze względów humanitarnych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/1147 (Dz.Urz. L. 2024/1350, 22.05.2024).

zarządzania zewnętrznymi granicami i bezpieczeństwa; reorganizacji Agencji UE ds. Azylu; zapewnieniu unijnych środków na azyl; reakcji na ukraiński kryzys uchodźczy; wzmocnieniu Systemu Informacyjnego Schengen; odsyłaniu imigrantów o nieuregulowanym statusie; zapobieganiu nielegalnej imigracji poprzez przeciwdziałanie przyczynom migracji; powołaniu nowej Agencji UE ds. Azylu oraz Funduszu Azylu, Migracji i Integracji; porozumieniu Unia–Turcja³⁷. z uwagi na szeroki zakres tematyki w dalszej części artykułu przedstawiono założenia dotyczące unijnego planu działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów na lata 2015–2020 oraz na lata 2021–2025.

UNIJNY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ ZWALCZANIA PRZEMYTU MIGRANTÓW

Wzrost nielegalnej imigracji do krajów członkowskich UE wymusił podjęcie wielopoziomowego podejścia do ograniczania i zwalczania tego zjawiska. W tym celu został wydany komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Unijny plan działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów na lata 2015–2020³⁸, który zakładał zintensyfikowanie działań organów ścigania i sądowych, zacieśnienie współpracy operacyjnej w zakresie zwalczania przemytu migrantów poprzez stworzenie punktów kompleksowej obsługi w dziedzinie przemytu migrantów oraz grupy kontaktowej agencji unijnych ds. przemytu migrantów. Przewidziano w tym kontekście działania szczegółowe: przegląd prawodawstwa unijnego dotyczącego przemytu migrantów do 2016 r.; utworzenie wykazu podejrzanych statków i ich monitorowanie; wsparcie państw członkowskich w zakresie odholowywania do brzegu łodzi, które miały zostać wykorzystane przez przemytników, lub ich niszczenia na morzu; utworzenie pojedynczego punktu kontaktowego w dziedzinie przemytu migrantów w każdym państwie członkowskim; utworzenie grupy kontaktowej agencji unijnych ds. przemytu migrantów; utworzenie grupy tematycznej ds. przemytu migrantów³⁹. Ponadto w komunikacie wskazano jako ważną sferę udoskonalenie gromadzenia i udostępniania informacji dotyczących sposobu działania, szlaków, ekonomicznych modeli sieci przemytniczych, powiązań z handlem ludźmi i innymi przestępstwami oraz transferów finansowych. Określono również działania szczegółowe: rozlokowanie europejskich oficerów łącznikowych ds. migracji w najważniejszych delegaturach UE;

³⁷ Parlament Europejski, *Przeciwdziałanie nielegalnej migracji: lepsze zarządzanie granicami UE*, <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20170627STO78419/przeciwdzialanie-nielegalnej-migracji-lepsze-zarzadzanie-granicami-ue> (dostęp: 17.04.2024).

³⁸ Bruksela, 27.05.2015, COM/2015/0285 final, dalej: plan na lata 2015–2020.

³⁹ *Ibidem*.

wzmocnienie wspólnego zespołu operacyjnego MARE jako unijnego centrum informacji w zakresie przemytu migrantów; dalszy rozwój wspólnoty wywiadowczej Afryka–Frontex; wzmocnienie monitorowania strefy przedgranicznej, przy pełnym wykorzystaniu Eurosuru; zwiększenie wsparcia Europolu do celów wykrywania treści internetowych wykorzystywanych przez przemytników; włączenie danych dotyczących przemytu migrantów do zbioru danych dotyczących przestępstw, gromadzonych regularnie przez Eurostat⁴⁰. W komunikacie za istotne uznano też: zacieśnianie współpracy poprzez kampanie informacyjne z krajami nienależącymi do UE położonymi wzdłuż szlaków przemytniczych; opracowanie do 2017 r. podręcznika na temat zapobiegania przemytowi migrantów; opracowanie wskazówek dla organów granicznych i służb konsularnych; określenie docelowej liczby kontroli, które należy corocznie przeprowadzać w sektorach gospodarczych najbardziej narażonych na zatrudnianie nielegalnych migrantów⁴¹.

W wyniku planu na lata 2015–2020 w ramach zacieśniania współpracy między organami ścigania w 2016 r. ustanowiono Europejskie Centrum Zwalczania Przemytu Migrantów, któremu przypisano zadania o charakterze wspomagającym państwa członkowskie w likwidowaniu sieci przestępczych organizujących przemyt migrantów⁴². Ponadto nastąpił rozwój Europejskiej Multidyscyplinarnej Platformy Przeciwko Zagrożeniom Przestępczym (EMPACT), który w latach 2014–2017 i 2018–2021 stał się sztandarową inicjatywą, mającą na celu współpracę operacyjną w celu zwalczania przestępczości zorganizowanej na szczeblu UE⁴³. W 2015 r. uruchomiono wspólny zespół operacyjny „Mare”, którego celem jest wymiana informacji odnośnie do przemytu migrantów⁴⁴. Wdrożono również podejście oparte na hotspotach w celu skutecznego zarządzania granicami zewnętrznymi UE. W jego ramach Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (European Asylum Support Office, EASO), Frontex, Europol i Eurojust udzielały wsparcia państwom znajdującym się pod największą presją migracyjną (specjalni wysłannicy we Włoszech i Grecji, zespoły wsparcia zarządzania migracją)⁴⁵.

Na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1240 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie utworzenia europejskiej sieci urzędników łącznikowych ds. imigracji (przekształcenie)⁴⁶ usprawniono działania

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Plan na lata 2021–2025.

⁴³ Europol, *EU Policy Cycle – EMPACT: EMPACT 2022+ Fighting Crime Together*, <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> (dostęp: 1.04.2024).

⁴⁴ Plan na lata 2021–2025.

⁴⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej i Rady – Zarządzanie kryzysem związanym z uchodźcami: stan realizacji działań priorytetowych w ramach Europejskiego programu w zakresie migracji, Bruksela, 14.10.2015, COM(2015) 510 final.

⁴⁶ Dz.Urz. L 198/88, 25.07.2019.

odnoszące się do gromadzenia i wymiany informacji. W ramach tych działań do państw trzecich zostali oddelegowani urzędnicy łącznikowi ds. migracji⁴⁷.

W ramach współpracy z krajami nienależącymi do UE podpisano nowe umowy operacyjne z państwami niebędącymi członkami UE. W 2016 r. utworzono wspólny zespół dochodzeniowo-śledczy w Nigrze. W wyniku jego działalności aresztowano 554 podejrzanych. Przeprowadzono również 338 spraw sądowych oraz zidentyfikowano 50 krajowych i 138 międzynarodowych siatek przestępczych. W 2020 r. rozpoczęto wdrażanie nowego wspólnego partnerstwa operacyjnego z Wybrzeżem Kości Słoniowej. Powstały też nowe wspólne partnerstwa operacyjne i wspólne zespoły dochodzeniowo-śledcze z udziałem Mali, Mauretanii, Nigru, Senegalu, Gambii, Turcji i Bałkanów Zachodnich. Zapewniono także wsparcie na rzecz utworzenia sieci wspólnych partnerstw operacyjnych w Afryce Zachodniej i Środkowej⁴⁸.

W odniesieniu do szlaku wschodniego zostało podpisane porozumienie Unia–Turcja, które miało na celu zatrzymanie nieuregulowanych przepływów migracyjnych przez Turcję do Europy, przerwanie działalności przemytników oraz zaoferowanie migrantom alternatywnych rozwiązań. Wypracowano m.in. następujące rozwiązania:

- od 20 marca 2016 r. wszyscy migranci o nieuregulowanym statusie, którzy przedostawali się z Turcji na greckie wyspy, mieli być odsyłani do Turcji;
- Turcja zobowiązała się podjąć wszelkie niezbędne środki w celu zapobiegania powstawaniu nowych morskich lub lądowych szlaków;
- przewidziano uruchomienie programu dobrowolnego przyjmowania uchodźców ze względów humanitarnych;
- wprowadzono unijny Instrument Pomocy dla Uchodźców w Turcji, dysponujący kwotą 6 mld EUR, mający na celu zaspokajanie potrzeb uchodźców i społeczności ich przyjmujących w Turcji;
- UE i Turcja zobowiązały się działać na rzecz poprawy warunków humanitarnych w Syrii⁴⁹.

Bazując na rozwiązaniach wypracowanych w planie na lata 2015–2020, został przyjęty uaktualniony unijny plan działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów (2021–2025) zakładający następujące główne filary działania: pogłębienie współpracy z krajami partnerskimi i organizacjami międzynarodowymi; wdrażanie ram prawnych i karanie przemytników działających w UE i poza nią; zapobieganie wyzyskowi i zapewnienie ochrony migrantom (np. poprzez

⁴⁷ Plan na lata 2021–2025.

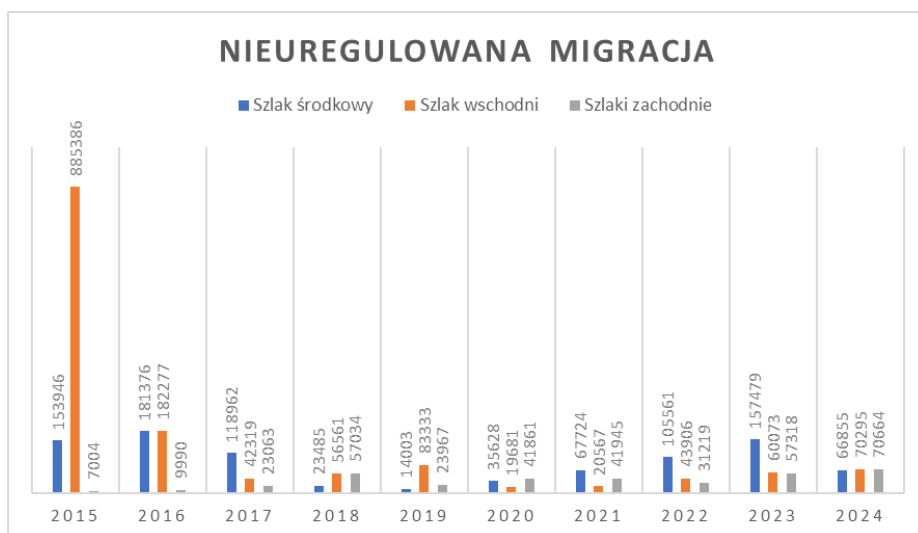
⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Rada Unii Europejskiej, *Oświadczenie UE–Turcja (18 marca 2016)*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement> (dostęp: 15.04.2024).

nakładanie sankcji na przemytników); usprawnianie współpracy i wspieranie pracy organów ścigania i sądownictwa w celu reagowania na nowe wyzwania; poszerzanie wiedzy na temat sposobu działania przemytników⁵⁰.

OBRAZ NIELEGALNEJ MIGRACJI W UNII EUROPEJSKIEJ

Rysunek 1 przedstawia poziom nieuregulowanej migracji występującej na szlakach: wschodniośródmiedziemorskim (szlak wschodni), śródmiedziemorskim (szlak środkowy) oraz zachodniośródmiedziemorskim (szlak zachodni), w podziale na lata. W 2015 r. miało miejsce apogeum kryzysu migracyjnego, gdzie szlakiem wschodnim przybyło ponad 885 300 nielegalnych imigrantów do Grecji, Cypru i Bułgarii, co było wynikiem wojny domowej w Syrii⁵¹.



Rysunek 1. Nieuregulowana migracja w Unii Europejskiej w latach 2015–2024

Źródło: Rada Unii Europejskiej, *Migracja: szlak wschodni, środkowy i zachodni*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/migration-flows-to-europe> (dostęp: 15.03.2024); Frontex, *Migratory Routes*, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/central-mediterranean-route> (dostęp: 19.04.2024).

⁵⁰ Plan na lata 2021–2025.

⁵¹ Rada Unii Europejskiej, *Migracja szlakiem wschodniośródmiedziemorskim*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route> (dostęp: 16.04.2024).

Na szlaku środkowym (z Afryki Północnej przez Morze Śródziemne do Włoch⁵²) odnotowano 153 946 osób, natomiast na szlaku zachodnim (do Hiszpanii, przez Morze Śródziemne, do Hiszpanii kontynentalnej oraz lądem do hiszpańskich enklaw, Ceuty i Melilli, w Afryce Północnej⁵³) – ponad 7000. Łącznie liczba ta przekroczyła milion nielegalnych imigrantów. Następnie od 2016 r. poziom nieuregulowanej migracji znacznie zmalał, co było rezultatem współpracy podjętej z Turcją. Na szlaku środkowym odnotowano w tym roku 181 376, na szlaku wschodnim – ponad 182 277, a na szlaku zachodnim – 9990, łącznie ponad 373 643 nielegalnych imigrantów. Spadek nielegalnych imigrantów można zauważyć aż do 2020 r., w którym do UE przybyło ich 97 170. Od 2021 r. liczba ta zaczęła wzrastać aż do 2023 r., w którym odnotowano 275 049 nielegalnych imigrantów. Natomiast w 2024 r. na powyższych szlakach odnotowano 207 814 osób.

PODSUMOWANIE

Nielegalna imigracja stanowi wyzwanie o złożonym charakterze. Niezależnie od przyczyn, jej skala stanowi poważne wyzwanie dla krajów członkowskich UE. Takie czynniki jak konflikty zbrojne, ubóstwo, prześladowania czy zmiany klimatyczne są głównymi przyczynami, które prowadzą do migracji ludności. Zjawisko to ulega ciągłym przeobrażeniom i wymaga ciągłego monitorowania. Często wiąże się z takimi przestępstwami jak posługiwanie się nielegalnymi lub podrobionymi dokumentami. Nie bez znaczenia w tym przypadku jest również działalność zorganizowanych grup przestępczych. Mimo sankcjonowania nielegalnego przekraczania granicy cudzoziemcy wciąż szukają możliwości jej przebycia.

Kryzys migracyjny, który miał miejsce w 2015 r., uwidocznił znaczne różnice państw członkowskich w podejściu do możliwości rozwiązania tego problemu. Kraje w różnych częściach Europy prezentowały odmienne podejście do problemu nielegalnej imigracji, zwłaszcza w sytuacji tak dużego napływu. W 2021 r. kolejnym wyzwaniem stał się kryzys na granicach Polski, Litwy i Łotwy z Białorusią, a w 2022 r. – masowy napływ uchodźców z Ukrainy w związku z agresją Rosji na ten kraj.

Można stwierdzić, że zjawiska te wymusiły wprowadzenie szeregu instytucji oraz zmianę charakteru przeciwdziałania nielegalnej migracji. Ważne stało się wprowadzenie systemu, który – po pierwsze – podchodziłby do jego rozwiązania w sposób wielosektorowy i kompleksowy, co zostało przewidziane w unijnym planie działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów przyjętym

⁵² Frontex, *Migratory Routes*, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/central-mediterranean-route> (dostęp: 19.04.2024).

⁵³ Rada Unii Europejskiej, *Szlak zachodniośródziemnomorski*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/western-routes/#mediterranean> (dostęp: 16.04.2024).

na lata 2015–2020, a następnie jest kontynuowane w planie przyjętym na lata 2021–2025. Po drugie, należało wprowadzić rozwiązania, które byłyby wspólne dla wszystkich państw UE i zakładałyby solidarne zmaganie się z tymi problemami, w postaci chociażby wymiany informacji, współpracy między państwami czy dzielenia się doświadczeniami w tym zakresie.

Na podstawie danych statystycznych Frontexu można stwierdzić, że od 2021 r. liczba osób próbujących przedostać się w sposób nielegalny na terytorium UE zaczęła wzrastać, co wskazuje, że pomimo podejmowanych wysiłków problem nielegalnej imigracji nadal pozostaje aktualny i wymaga dalszych działań.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Dunaj B. (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996.
- Gomółka K., *Przeciwdziałanie nielegalnej emigracji na granicy polsko-rosyjskiej w dobie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, „Annales UMCS sectio K – Politologia” 2017, vol. 24(2), DOI: <https://dx.doi.org/10.17951/k.2017.24.2.75>.
- Karska E., *Kilka uwag o uchodźstwie jako zagadnieniu prawnym*, [w:] *Uchodźstwo XXI wieku z perspektywy prawa międzynarodowego, unijnego i krajowego*, red. E. Karska, Warszawa 2020.
- Kluczyński M., *Przeciwdziałanie procederom handlu ludźmi i przemytu migrantów w Polsce*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, vol. 11(6).
- Lubiewski P., *Nielegalna imigracja. Zagrożenia bezpieczeństwa*, cz. 1, Szczytno 2016.
- Mikołajczyk B., *Uchodźcy*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 4: *Prawo międzynarodowe publiczne*, red. J. Symonides, D. Pyć, Warszawa 2014.
- Suduł R., Witkowski P., *Przestępczość transgraniczna na wschodniej granicy Unii Europejskiej na przykładzie granicy Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Bezpieczeństwo Europy – bezpieczeństwo Polski*, t. 5: *Metamorfozy bezpieczeństwa. Teraźniejszość i przeszłość*, red. E. Maj, W. Sokół, A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzejski, Lublin 2017.
- Wawrzusiszyn A., *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2013.
- Woźniak R.B., *Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko-niemieckiego*, Szczecin 1999.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Dobek P., *Problem nielegalnej imigracji w Polsce na początku XXI w.*, <https://wspia.eu/media/ez0lu-zq5/27-dobek-patrycja.pdf> (dostęp: 15.03.2024).
- European Commission, *Pact on Migration and Asylum*, 21.05.2024, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en (dostęp: 9.03.2025).
- Europol, *EU Policy Cycle – EMPACT: EMPACT 2022+ Fighting Crime Together*, <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> (dostęp: 1.04.2024).
- Frontex, *Migratory Routes*, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/central-mediterranean-route> (dostęp: 19.04.2024).
- Groszkowska K., Kościelny P., *Nowy pakt o migracji i azylu*, [https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/0BA32E93D6A0E6BCC12586B6002980E1/\\$file/Infos_285.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/0BA32E93D6A0E6BCC12586B6002980E1/$file/Infos_285.pdf) (dostęp: 17.03.2024).
- Parlament Europejski, *Parlament Europejski przyjmuje nowy pakt o migracji i azylu*, 10.04.2024, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/press-room/20240408IPR20290/parlament-europejski-przyjmuje-nowy-pakt-o-migracji-i-azylu> (dostęp: 17.04.2024).

- Parlament Europejski, *Przeciwdziałanie nielegalnej migracji: lepsze zarządzanie granicami UE*, <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20170627STO78419/przeciwdzialanie-nielegalnej-migracji-lepsze-zarzadzanie-granicami-ue> (dostęp: 17.04.2024).
- Rada Unii Europejskiej, *Migracja: szlak wschodni, środkowy i zachodni*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/migration-flows-to-europe> (dostęp: 15.03.2024).
- Rada Unii Europejskiej, *Migracja szlakiem wschodniośródziemnomorskim*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route> (dostęp: 16.04.2024).
- Rada Unii Europejskiej, *Oświadczenie UE–Turcja (18 marca 2016)*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement> (dostęp: 15.04.2024).
- Rada Unii Europejskiej, *Szlak zachodniośródziemnomorski*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/western-routes/#mediterranean> (dostęp: 16.04.2024).
- Rada Unii Europejskiej, *Szlaki migracyjne: skąd przybywają migranci i uchodźcy?*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/#routes> (dostęp: 15.03.2024).
- Rada Unii Europejskiej, *UE a migracja*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/#role> (dostęp: 15.03.2024).
- Słownik Języka Polskiego PWN, *Uchodźstwo*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/uchodzstwo.html> (dostęp: 15.03.2024).

KOMUNIKATY

- Komunikat Komisji w sprawie priorytetów politycznych w walce z nielegalną imigracją obywateli państw trzecich, Bruksela, 19.07.2006, KOM(2006) 402 wersja ostateczna.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Otwarta i bezpieczna Europa: realizacja założeń, Bruksela, 11.03.2014, COM/2014/0154 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Unijny plan działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów na lata 2015–2020, Bruksela, 27.05.2015, COM/2015/0285 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej i Rady – Zarządzanie kryzysem związanym z uchodźcami: stan realizacji działań priorytetowych w ramach Europejskiego programu w zakresie migracji, Bruksela, 14.10.2015, COM(2015) 510 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Odnowiony unijny plan działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów na lata 2021–2025, Bruksela, 29.09.2021, COM/2021/591 final.

AKTY PRAWNE

- Decyzja Ramowa Rady z dnia 28 listopada 2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu (Dz.Urz. L 328/1, 5.12.2002).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.Urz. L 348/98, 24.12.2008, z późn. zm.).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidująca minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich (Dz.Urz. L 168/24, 30.06.2009, z późn. zm.).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona) (Dz.Urz. L 337/9, 20.12.2011).

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.Urz. L 2024/1346, 22.05.2024).
- Dyrektywa Rady 2002/90/WE z dnia 28 listopada 2002 r. definiująca ułatwianie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu (Dz.Urz. L 328/17, 5.12.2002).
- Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami (Dz.Urz. L 261/19, 6.08.2004, z późn. zm.).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie stanu praw podstawowych w Unii Europejskiej w latach 2004–2008 (2007/2145(INI)) (Dz.Urz. C 46E/48, 24.02.2010).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1953 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie ustanowienia europejskiego dokumentu podróży do celów powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz uchylające zalecenie Rady z dnia 30 listopada 1994 r. (Dz.Urz. L 311/13, 17.11.2016).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1240 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie utworzenia europejskiej sieci urzędników łącznikowych ds. imigracji (przekształcenie) (Dz.Urz. L 198/88, 25.07.2019).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE (Dz.Urz. L 2024/1347, 22.05.2024).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1350 z dnia 14 maja 2024 r. ustanawiające unijne ramy przesiedleń i przyjmowania ze względów humanitarnych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/1147 (Dz.Urz. L 2024/1350, 22.05.2024).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 604/2013 (Dz.Urz. L 2024/1351, 22.05.2024).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817 (Dz.Urz. L 2024/1356, 22.05.2024).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1358 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania danych biometrycznych w celu skutecznego stosowania rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 i (UE) 2024/1350 i dyrektywy Rady 2001/55/WE oraz w celu identyfikowania nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz bezpaństwowców, w sprawie występowania z wnioskami o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, w sprawie zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/818 oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 (Dz.Urz. L 2024/1358, 22.05.2024).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1359 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie reagowania na sytuacje kryzysowe i sytuacje spowodowane działaniem siły wyższej w dziedzinie migracji i azylu oraz w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/1147 (Dz.Urz. L 2024/1359, 22.05.2024).

ABSTRACT

The article aims to show how changes in legislation, introduced in connection with the triggered migration crisis, have affected the shape of the system for preventing illegal migration. In addition, based on statistical data, an attempt was made to answer the question of whether the introduced instruments at the EU level are effective. As a thesis, it was assumed that the need to protect the European Union forced the introduction of a number of institutions, as well as a change in the nature of the system for preventing illegal migration. The research was carried out based on the formal-dogmatic method and a critical analysis of the literature, as well as using statistical data provided by Frontex.

Keywords: illegal immigration; migrant crisis; EU security

ABSTRAKT

Celem artykułu jest wskazanie, jak zmiany w przepisach prawnych, wprowadzone w związku z wywołanym kryzysem migracyjnym, wpłynęły na kształt systemu zapobiegania nielegalnej migracji. Ponadto na podstawie danych statystycznych podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy wprowadzone instrumenty na poziomie Unii Europejskiej są skuteczne. Jako tezę przyjęto, że potrzeba ochrony Unii Europejskiej wymusiła wprowadzenie szeregu instytucji, a także zmianę charakteru systemu przeciwdziałania nielegalnej migracji. Badania przeprowadzono w oparciu o metodę formalno-dogmatyczną oraz krytyczną analizę literatury, a także przy użyciu danych statystycznych udostępnionych przez Frontex.

Słowa kluczowe: nielegalna imigracja; kryzys migracyjny; bezpieczeństwo Unii Europejskiej